

DE REVINDICATIE VAN ONROERENDE EN ROERENDE GOEDEREN

Jo Vanbelle

*Onder de wetenschappelijke begeleiding van
Prof. Dr. E. Dirix*

I. DE FUNCTIE EN BESCHERMING VAN DE JURIDISCHE EIGENDOM

1. Het lijkt in onze westerse rechtstraditie vanzelfsprekend te zijn dat het merendeel van de materiële en immateriële goederen die in onze samenleving aanwezig zijn, niet van allen tegelijk zijn, maar toebehoren aan verschillende individuen. Het principe dat individuen goederen kunnen verwerven, ze kunnen gebruiken en erover kunnen beschikken, ligt in de lijn van ons kapitalistisch en liberaal maatschappijbestel. Zulke individuele benadering wordt al veel minder evident geacht in een socialistisch geïnspireerde of communistische samenlevingsvorm. Deze macht van individuele personen over goederen, wordt bovendien door het recht erkend en beschermd.

Enerzijds erkent het recht deze individuele aanspraken door er (zakelijke) rechten aan te verbinden. Anderzijds beschermt het recht deze subjectieve rechten door het aanbieden van een sanctiestelsel dat inbreuken op (zakelijke) rechten moet voorkomen of bestraffen.

2. In ons recht wordt -alle theoretische discussies terzijde- de meest volstrekte macht van een bepaalde persoon op een bepaalde zaak, uitgedrukt door de figuur van het eigendomsrecht¹. Men kan het individuele eigendomsrecht derhalve zien als de erkenning van de *exclusieve* macht van één individu over een zaak. Alle andere zakelijke rechten worden

---

¹ Art. 544 B.W. ; zie meer uitgebreid : VAN NESTE, F., *Zakenrecht - Boek I: Goederen, bezit en eigendom*, in *Beginnelsen van Belgisch privaatrecht*, DILLEMANS, R. en VAN GERVEN, W. (ed.), Brussel, Story-Scientia, 1990, nrs. 142-144 (hierna verkort geciteerd als VAN NESTE, F., *Zakenrecht*, I).

traditioneel als een afgeleide van dit eigendomsrecht beschouwd. Niettemin verlenen *alle* zakelijke rechten aan individuele rechtssubjecten, aanspraken op bepaalde goederen, al zijn deze aanspraken beperkter dan deze bij een volkomen eigendomsrecht.

Zakelijke rechten worden door het recht op diverse wijzen beschermd². Vaak het meest effectieve middel om de miskennis van het eigendomsrecht of van een ander (beperkt) zakelijk recht te doen ophouden, is het instellen van een rechtsvordering, die men in deze context met een algemene term "eigendomsvordering³" noemt. Eén van deze eigendomsvorderingen is de revindicatie, ook wel vordering tot teruggave⁴ of eis tot terugvordering genoemd.

II. KENMERKEN VAN DE REVINDICATIE

A. BEGRIPSOMSCHRIJVING

3. De revindicatie is de vordering waarbij een persoon van een derdehouder de teruggave eist van een zaak, waarvan hij beweert dat ze hem toebehoort⁵. Het Nieuw Nederlands Burgerlijk Wetboek omschrijft de revindicatie algemener (en beter): "De eigenaar van een zaak is bevoegd haar van een ieder die haar zonder recht houdt, op te eisen"⁶.

---

² Cfr. DE PAGE, H., *Traité élémentaire de droit civil belge*, VI, Brussel, Bruylant, 1953, nr. 117 (hierna verkort geciteerd als DE PAGE, H., *Traité*, VI).

³ Gezien deze vorderingen zowel een bescherming van het eigendomsrecht, als van diverse andere zakelijke rechten kunnen beogen, ware het beter om voor een meer genuanceerde term te kiezen.

⁴ Ook de term "terug-gave" is verwarrend. De eigenaar hoeft de zaak immers niet *per se* al ooit effectief in handen gehad om haar toch via een revindicatie te kunnen "terug"-vorderen.

⁵ DEKKERS, R., *Handboek Burgerlijk Recht*, I, Brussel, Bruylant, 1972, nr. 1121; DE PAGE, H., *Traité*, VI, nr. 118A; Er worde echter op gewezen dat in deze definitie een aantal onduidelijkheden zitten. Wat wordt precies bedoeld met "toebehoren", of met "terug-gave" van de zaak?

⁶ Art. 5.1.4 Nieuw NBW.

B. ALGEMENE TOEPASSINGSVOORWAARDEN

1. Opsomming⁷

4. De omschrijving van het begrip revindicatie sluit een aantal elementen in die als toepassingsvoorwaarden voor deze vordering moeten worden gezien:

- a. De revindicatie steunt op het bestaan van een *eigendomsrecht* in hoofde van een bepaalde persoon op de betreffende zaak.
- b. Zij impliceert tevens dat de eigenaar de zaak *niet feitelijk in handen* houdt, maar dat deze zich, zijns inziens onterecht, bevindt bij iemand anders.
- c. Zij strekt ertoe juridische eigendom en feitelijke heerschappij opnieuw te *verenigen* door de zaak van de derde terug te vorderen en ze (opnieuw) in handen van de eigenaar te brengen.

2. Uitwerking

5. Het welslagen van de revindicatie zal dus afhangen van een aantal voorwaarden, waarop in de volgende hoofdstukken uitgebreid zal worden ingegaan :

- a. Het bewijs van het *eigendomsrecht* in hoofde van de eiser.
- b. De afwezigheid van een *verweermiddel* van de derde-houder waaruit zou blijken dat hij gerechtigd is de zaak in handen te houden.
- c. De effectieve *teruggave* van de zaak en haar toebehoren.

6. Aan het bewijs van het eigendomsrecht gaat de vraag vooraf of op de litigieuze zaak wel een *privaat eigendomsrecht* mogelijk is. Men dient zich dus eerst af te vragen of het betreffende goed vatbaar is voor *private toeëigening*. Algemeen gesteld, kan men een eigendomsrecht verwerven op alle goederen die ook vatbaar zijn voor bezit.

Eenzijds gaat het hierbij om materiële zaken, roerende of onroerende. Toch zijn reeds hier uitzonderingen aan te stippen. Zo zijn zaken buiten de handel, domeingoederen of gemene zaken niet vatbaar voor *private toeëigening*⁸. Anderzijds betreft het ook bepaalde immateriële goederen, namelijk deze die op een of andere wijze in een titel werden geïncorporeerd (bijv. de schuldvorderingen in een titel aan toonder). Door deze incorporatie wordt de *in se* immateriële schuldvordering eigenlijk een materieel (roerend) goed. (Niet-geïncorporeerde) immateriële goederen als zodanig, zijn derhalve geen voorwerp van eigendom in de eigenlijke zin.

---

⁷ Cfr. DE PAGE, H., *Traité*, VI, nr. 118B-118C.

⁸ Cfr. VAN NESTE, F., *Zakenrecht*, I, nrs. 5-6.

Evenmin als louter immateriële goederen, zijn ook algemeenheden van zaken geen voorwerp van het eigendomsrecht, tenzij zij voldoende werden geïndividualiseerd.

7. Samenvattend kan worden gesteld dat een recht van eigendom mogelijk is op alle welbepaalde, materiële zaken, voor zover de wet hierop geen uitzonderingen bepaalt. Gezien het eigendomsrecht, zoals in principe elk zakelijk recht, een volgrecht impliceert, dient de "te volgen" zaak dan ook duidelijk herkenbaar te zijn. Dit verklaart mee dat louter immateriële goederen, gezien hun onstoffelijk karakter, niet het voorwerp van een eigendomsrecht kunnen uitmaken⁹.

C. DE REVINDICATIE ALS ZAKELIJKE VORDERING

1. Algemeen

8. Een eigenaar heeft vele mogelijkheden om zijn eigendomsrecht te doen erkennen en om een zaak die hij niet (meer) in handen heeft, te doen teruggeven. Hij kan, naargelang het geval, persoonlijke en/of zakelijke vorderingen tot teruggave instellen tegen degene bij wie zijn zaak zich ten onrechte bevindt.

9. Zo zal de verhuurder van een zaak een persoonlijke vordering tot teruggave hebben tegenover zijn huurder, bijvoorbeeld als de conventionele huurtermijn definitief afgelopen is of wanneer het contract ingevolge wanprestatie van de huurder werd ontbonden. Eenzelfde (persoonlijke) vordering kan desgevallend worden ingesteld in de rechtsverhouding tussen bewaargever en bewaarnemer, tussen bruikleengever en bruiklener, enz. Toch mag men, strikt genomen, deze persoonlijke vorderingen tot teruggave niet verwarren met de revindicatie die een zakelijke vordering is¹⁰.

---

⁹ Zie hierover meer uitgebreid : VAN NESTE, F., *Zakenrecht*, I, nr. 130.

¹⁰ *Répertoire pratique du droit belge*, BRUNET, E., SERVAIS, J. en RESTEAU, C. (ed.), Brussel, Bruylant, 1951, X., 506, nr. 232.

2. Onderscheid¹¹

10. De revindicatie steunt op het eigendomsrecht van de eiser. De eiser beweert eigenaar te zijn van de zaak en zal derhalve ook zijn *eigendomsrecht* moeten bewijzen. Een persoonlijke vordering tot teruggave vergt van de eiser enkel het bewijs van het bestaan van een rechtsband tussen partijen, wat meestal een *contract* zal zijn. In dit laatste geval moet de eiser derhalve niet aantonen dat hij eigenaar is van de zaak, hij moet alleen het bewijs leveren van de termen van het contract die hem toelaten de zaak van de debiteur terug te vorderen. Zo zal de verhuurder-eiser bijvoorbeeld moeten aantonen dat de huurovereenkomst definitief beëindigd is, wat vaak uit het contract zal moeten blijken. Bewijs van eigendomsrecht zou de verhuurder immers niet altijd kunnen leveren. Men kan immers verhuren zonder eigenaar van het verhuurde goed te zijn.

11. Bovendien heeft een persoonlijke vordering *in se* een *relatief* karakter : zij beschermt de rechtsverhouding tussen de oorspronkelijke contractspartijen. Derhalve kan de eiser zich bij een persoonlijke vordering enkel richten tot zijn eigenlijke debiteur. Heeft deze de zaak al verder doorgegeven, dan is een persoonlijke vordering tegen de derde-houder niet mogelijk. Er bestaat immers geen rechtstreekse rechtsband tussen eiser en houder.

De revindicatie daarentegen kan worden ingesteld tegen elke actuele derde-houder van de zaak, gezien zij enkel steunt op het eigendomsrecht van de eiser en niet op een bepaalde rechtsband tussen eiser en houder. Deze revindicatiemogelijkheid ten overstaan van elke actuele derde-houder van de zaak, is een uitdrukking van het volgrecht dat aan het eigendomsrecht verbonden is. In die zin kan men de zakelijke vordering principieel als *absoluut* bestempelen : zij kan gericht worden tegen om het even wie de zaak in handen heeft. Of anders : de zakelijke vordering volgt de zaak, de persoonlijke vordering, (alleen) de persoon van de debiteur.

12. De eiser die revindiceert, moet enkel zijn eigendomsrecht aantonen, hij moet geen blijk geven van enig *belang*. In die zin is eigendom een absoluut recht : de hoedanigheid van eigenaar volstaat reeds om te kunnen revindiceren. De eiser bij een persoonlijke vordering moet *in concreto* aantonen waarom hij de zaak terugvordert. Zijn belang zal meestal moeten blijken uit de rechtstitel die hij kan voorleggen¹².

---

¹¹ Cfr. DE PAGE, H., *Traité*, VI, nr. 118C; VAN GERVEN, W., *Algemeen deel*, in *Beginselen van Belgisch privaatrecht*, DILLEMANS, R. en VAN GERVEN, W. (ed.), Brussel, Story-Scientia, 1987, nrs. 34-36.

¹² Zie hieromtrent het voorbeeld van de verhuurder, *supra* nr. 10.

13. In beginsel heeft de revindicatie materiële, geïndividualiseerde zaken tot voorwerp¹³. Een persoonlijke vordering tot teruggave kan soortzaken tot voorwerp hebben (bijv. bij een verbruiklening).

D. ANDERE KENMERKEN

14. Het eigendomsrecht heeft traditioneel een *eeuwigdurend* karakter. Het is een zakelijk recht dat niet verloren kan gaan door niet-uitoefening gedurende een bepaalde tijd. Evenmin is de revindicatie onderworpen aan een bepaalde termijn : zij is onverjaarbaar¹⁴. Artikel 2262 B.W. is derhalve niet van toepassing. Evenwel dient rekening te worden gehouden met de werking van de *verkrijgende* verjaring die, in bepaalde omstandigheden, de oorspronkelijke eigenaar van zijn eigendomsrecht kan beroven¹⁵.

15. Gaat het eigendomsrecht over, dan ook de bevoegdheid tot het instellen van de revindicatie. Het is evident dat het beschermingsarsenaal samen met het beschermde rechtsgoed overgaat. De revindicatievordering is derhalve een *kwalitatieve vordering* die alleen vanuit de hoedanigheid van eigenaar kan worden ingesteld.

III. BEWIJS VAN EIGENDOM

A. BEWIJSLAST

1. Algemeen

16. Bij revindicatie moet de eiser bewijzen dat hij de werkelijke eigenaar is van de zaak die hij terugvordert. Dit is een toepassing van het algemeen beginsel *actori incumbit probatio*. Het volstaat niet om aan te tonen dat de verweerder geen eigenaar is, men moet als eiser de aanwezigheid van zijn

---

¹³ Namelijk al deze die het voorwerp kunnen uitmaken van het eigendomsrecht. Met betrekking tot het probleem van de transformatie van de zaak consultere men : MALAURIE, M., *Les réstitutions en droit civil*, Parijs, Editions Cujas, 1991, 110-114.

¹⁴ Voor een toepassing : Rb. Charleroi, 12 april 1988, *T.B.B.R.*, 1989, 409; cfr. VAN NESTE, F., *Zakenrecht*, I, nr. 147; voor Frankrijk : MALAURIE, P. en AYNES, L., *Droit civil - Les biens*, Parijs, Editions Cujas, 1990, nrs. 479-481.

¹⁵ Namelijk indien de eigenaar dit recht gedurende een bepaalde tijd niet expliciet (*genoeg*) heeft uitgeoefend. De werking van de verkrijgende verjaring wordt *infra* verder behandeld.

eigen recht aantonen¹⁶. Dit bewijs is niet altijd eenvoudig, temeer omdat de bezitter van de zaak beschermd wordt door een eigendomsvermoeden en de bewijslast derhalve volledig op de eiser wordt gelegd. Gezien de gunstige positie van de bezitter bij de bewijslevering, kan het voor de eiser interessant zijn om de revindicatie te laten voorafgaan door een bezitsvordering. Wordt de eiser-eigenaar dan als eigenlijke bezitter aangeduid, dan zal hij verder niets meer moeten bewijzen en profiteert hij zelf van het eigendomsvermoeden. De bewijslast rust dan op de aanvankelijke verweerder.

Op het begrip, de kenmerken en de relevantie van de bezitsvordering in het kader van het eigendomsrecht, wordt hierna even ingegaan.

2. Vorderingen die strekken tot bezitsherstel¹⁷

17. Een bezitsvordering strekt tot handhaving van het bezit indien dit wordt betwist, of tot herstel van het bezit indien dit werd verstoord of verloren is gegaan. In deze uiteenzetting is, vanuit de positie van de eigenaar die zijn zaak -per definitie- niet (meer) bezit, *in se* enkel de tweede hypothese relevant. We zullen derhalve -kort- moeten onderzoeken op welke wijze een bezitsherstel ten voordele van de eigenaar mogelijk is.

Voorafgaandelijk weze duidelijk gesteld dat het recht de feitelijke bezitstoestand in aanzienlijke mate beschermt, enerzijds omdat de bezitter meestal ook de eigenaar is, anderzijds omdat een bezit onder bepaalde voorwaarden tot eigendom kan leiden. Met andere woorden, het bezitten van een zaak creëert een schijn van recht : het recht laat blijken dat, wellicht, de bezitter ook een eigendomsrecht of een ander zakelijk recht op de zaak zal hebben. Bezit schept derhalve een vermoeden van eigendom.

18. Bezitsvorderingen kunnen worden ingesteld tot bescherming van onroerende goederen of onroerende rechten die vatbaar zijn voor verjaring (art. 1370 Ger.W.). De *ratio legis* is dat voornamelijk het bezit dat aanleiding kan geven tot eigendomsverkrijging (door verjaring) moet worden beschermd. Verjaring als wijze van eigendomsverkrijging in strikte zin, kan enkel betrekking hebben op onroerende goederen. De eigendomsverkrijging van roerende goederen door bezit volgt een geheel ander stramien, dat *infra* zal worden besproken in het kader van de artikelen 2279-2280 B.W.

19. De eigenaar die het bezit van zijn (onroerende) zaak heeft verloren ingevolge geweld of feitelijkheden, kan een bezitsvordering, *reintegranda*¹⁸

---

¹⁶ Cass., 25 oktober 1991, *R.W.*, 1991-92, 1363; Cass., 9 maart 1992, *R.W.*, 1991-92, 1466.

¹⁷ Zie hierover meer uitgebreid : VUYE, H., *Bezit en bezitsbescherming van onroerende goederen en onroerende rechten*, Verhandeling tot het verkrijgen van de graad van Doctor in de Rechtsgeleerdheid, K.U.Leuven, 1993.

genaamd, instellen om zich in zijn bezit te herstellen. Vereist is dus vooreerst dat de eigenaar de zaak feitelijk in handen had¹⁹ tot wanneer ze hem werd ontnomen. Anderzijds moet het verlies van de zaak veroorzaakt zijn door geweld of feitelijkheden, tegen personen of goederen gepleegd. Het kan hier dus letterlijk gaan om agressieve daden (geweld, bedreiging), of om andere soorten van handelingen die de eigenaar van de feitelijke macht over zijn zaak hebben beroofd²⁰. Dergelijk geweld of feitelijkheden kunnen ook uit-gaan van rechtspersonen of publieke overheden. De bezitsvordering moet worden ingeleid (voor de vrederechter) binnen het jaar na het geweld of de feitelijkheden (art. 1370, 4° Ger.W.).

20. Bezit en eigendom zijn met elkaar verwant : bezit kan een teken zijn van of leiden tot eigendom en eigendom impliceert meestal een feitelijk in handen houden van de zaak. Toch zijn beide niet van dezelfde aard : eigendom is een zakelijk recht, bezit slechts een door het recht beschermde feitelijke toestand. Vandaar ook moeten bezits- en eigendomsvorderingen van elkaar worden onderscheiden. Artikel 1371 Ger.W. regelt daarom de ver-houding tussen beide soorten van vorderingen. Het belangrijkste principe is dat beide niet tegelijk kunnen worden ingesteld en dat het instellen van de ene vordering, het instellen van de andere uitsluit. Bovendien strekt een bezitsvordering slechts tot erkenning of herstelling van iemands bezit. Of die bezitter ook enig (zakelijk) recht op de zaak heeft, is een kwestie voor het eigendomsproces, niet voor het bezitsproces.

3. Samenvattend

21. Het is duidelijk dat de eigenaar die beroofd is van het genot van zijn zaak, niet onmiddellijk naar de revindicatie moet grijpen. Heeft hij een persoonlijke rechtsband met de derde-houder van de zaak, dan kan hij best een persoonlijke vordering tot teruggave instellen. Is hij door geweld of feitelijkheden van zijn bezit beroofd, dan kan hij eerst een bezitsvordering instellen. Pas daarna, of in alle andere gevallen waarin noch een persoonlijke noch een bezitsvordering mogelijk is, lijkt de revindicatie aangewezen. Het bewijs zal bij revindicatie immers vaak zwaarder uitvallen dan bij de persoonlijke of bezitsvorderingen.

---

¹⁸ Voor Frankrijk : MARTY, G. en RAYNAUD, P., *Droit civil - Les biens*, Parijs, Sirey, 1980, nr. 216.

¹⁹ Het hoeft hier dus niet te gaan om bezit in de zin van art. 2279 B.W. (*infra*).

²⁰ Men denke hierbij bijvoorbeeld aan het afpalen van een stuk land door een derde.

B. BEWIJSMIDDELEN ²¹

1. Algemeen

22. Praktisch gezien komt het bewijs van het eigendomsrecht neer op het aantonen van de wijze waarop de eigendom werd verkregen. De bewijsoverlevering verschilt naargelang de wijze van eigendomsverkrijging. Werd de eigendom op een *oorspronkelijke wijze* verkregen²², dan berust de verkrijging op materiële feiten die met alle rechtsmiddelen mogen worden bewezen. Zij leveren een absoluut bewijs, *erga omnes*. Meestal echter wordt de eigendom op een *afgeleide wijze* verkregen. Deze hypothese is problematischer wat de bewijsoverlevering betreft.

2. Eigendomsbewijs bij afgeleide wijzen van eigendomsverkrijging

a. Probleemstelling

23. Werd eigendom op een oorspronkelijke wijze verkregen, dan zal het bewijs van het eigendomsrecht niet zo moeilijk te leveren zijn, gezien men met alle middelen kan bewijzen en gezien men slechts materiële feiten moet aantonen.

Als eigendom daarentegen op een afgeleide wijze werd verkregen, dan betekent dit dat men zijn eigendomsrecht op een of andere wijze van iemand anders heeft verkregen. Maar wat indien wordt beweerd dat de eiser heeft verkregen van een niet-eigenaar? Moet deze dan ook het eigendomsrecht van zijn rechtsvoorganger(s) aantonen? Zulke *probatio diabolica* zal meestal niet slagen en de eiser zou, als dit zijn enige mogelijkheid was, slechts zelden zijn verkregen eigendomsrecht op afdoende wijze kunnen bewijzen. Dergelijke situaties moeten worden vermeden. Om die reden moet een bewijsstelsel worden aangenomen waarbij de eiser niet steeds met de last van het verleden wordt bezwaard. Hierop wordt nu verder ingegaan.

b. Relatief bewijs van eigendom

24. Het enige wat de eiser meestal zal kunnen voorleggen, is het contract waaruit zou moeten blijken dat de eigendom op hem is overgegaan (bijv. een koopovereenkomst). Echter, de voorlegging van zulk contract zal op zich reeds problematisch zijn. Immers, contracten hebben een relatief karakter. Hun inhoud bindt enkel de eigenlijke contractspartijen (art. 1165 B.W.) zelf.

---

²¹ Cfr. DE PAGE, H., *Traité*, VI, nrs. 122-138.

²² Men denke hierbij aan de verkrijgende verjaring, de toeëigening, de vondst, e.d.

Ten aanzien van derden is een overeenkomst (enkel) een rechtsfeit waarvan zij het bestaan moeten erkennen. De inhoud ervan (*in casu* de eigendoms-overdracht) is hen principieel niet tegenstelbaar.

Derhalve kan de verweerder uit een contract dat hem wordt voorgelegd en waarbij hij geen partij is geweest, enkel vermoeden dat de eigendom op de eiser is overgegaan²³. Een echt (*a fortiori* absoluut) bewijs van eigendoms-overdracht levert zulk contract voor hem niet. Andere feiten of handelingen kunnen ook doen vermoeden dat de eiser werkelijk eigenaar is : bezit van een zaak, getuigenissen, betaling van onroerende voorheffing, enz.. Ook hiermee wordt echter geen echt bewijs geleverd²⁴.

25. Vaak zal de rechter dus de titels van beide partijen moeten afwegen en het voordeel van de twijfel geven aan de partij met het "betere" recht, met het "sterkste vermoeden"²⁵. Vaak zal een vroegere titel het halen op een actueel bezit, zal een deugdelijk bezit sterker zijn dan een gebrekkig²⁶, enz. Toch berust de beoordeling van de "bewijs"-middelen in deze context op een soevereine appreciatie van de feitenrechter. Wettelijke hulpmiddelen zijn hier niet echt voorhanden.

IV. VERWEERMIDDELEN²⁷

26. Hierboven werd er reeds op gewezen dat het bij revindicatie voor de eiser niet volstaat om zijn eigendomsrecht aan te tonen, hoe moeilijk dat soms ook zal zijn. De revindicatie zal immers mislukken als de eis stuit op een verweermiddel van de eigenlijke houder van de zaak, dat aangeeft dat deze, soms ondanks een bewezen eigendomsrecht van de eiser, gerechtigd is om de zaak bij zich te houden.

27. Zo kan de eis tot terugvordering stuiten op de verjaringsexceptie in hoofde van de verweerder. De verweerder kan zich steunen op de beginselen inzake verkrijgende verjaring om te argumenteren dat hij ingevolge zijn deugdelijk bezit van de zaak gedurende een bepaalde tijd, de eigendom van de zaak heeft verkregen. Eigendomsverkrijging door verjaring is mogelijk

---

²³ Cass., 24 maart 1988, A.C., 1987-88, 972.

²⁴ Voor Frankrijk : MALAURIE, P. en AYNES, L., *o.c.*, nr. 603; MARTY, G. en RAYNAUD, P., *o.c.*, nrs. 220-222.

²⁵ Rb. Luik, 23 januari 1989, *J.T.*, 1989, 733, met noot GODDING.

²⁶ Cfr. VAN NESTE, F., *Zakenrecht*, I, nr. 245; voor Frankrijk : MARTY, G. en RAYNAUD, P., *o.c.*, nrs. 223-225.

²⁷ Cfr. DE PAGE, H., *Traité*, VI, nr. 139.

voor alle goederen die ook vatbaar zijn voor bezit. Om te kunnen verkrijgen door verjaring moet men de betrokken zaak gedurende een bepaalde tijd, meestal dertig jaar²⁸, in bezit hebben gehad. Het bezit dat tot verjaring kan leiden, moet reëel²⁹ zijn, exclusief en deugdelijk³⁰. Bovendien moet men zich op de verjaring beroepen. Zij kan door de rechter niet ambtshalve worden ingeroepen (art. 2223 B.W.). Derhalve vergt de verjaringsexceptie een expliciete wilsbeslissing van de verweerder.

Is de verweerder door verjaring eigenaar geworden, dan geschiedt deze verkrijging retroactief tot op het moment dat hij de zaak in bezit heeft gekregen. De verjaring is een oorspronkelijke wijze van eigendomsverrijking. Het bewijs ervan vestigt een eigendomsrecht in hoofde van de verweerder, onomstootbaar en *erga omnes*.

28. Revindicatie kan niet worden toegelaten indien de eiser de verweerder tegen uitwinning moet vrijwaren of indien de eiser in de rechten is getreden van een persoon die zelf de verweerder moest vrijwaren. Een illustratie hiervan is de situatie waarbij de verhuurder-eigenaar het gehuurde goed van de huurder terugvordert, hoewel de huurtermijn nog niet is afgelopen en de verhuurder ook geen andere reden van terugvordering kan invoeren. Ook in dat geval zal de revindicatie geen uitwerking hebben. Het persoonlijk recht van de huurder om het genot van het gehuurde goed te hebben tijdens de huurtermijn, primeert hier op de uitoefening van het zakelijk recht van eigendom door de verhuurder. De bescherming van het eigendomsrecht, ondermeer via de revindicatie, dient dus steeds gerelateerd te worden aan een door de eigenaar vrijwillig toegestane, conventionele en tijdelijke inkrimping van zijn eigenaarsbevoegdheden. In dit laatste geval komt het eigendomsrecht niet in gevaar en is een revindicatie, als maatregel tot bescherming van de eigendom, zonder concrete oorzaak.

29. Ook het gezag van het rechterlijk gewijsde kan als verweermiddel worden ingeroepen. Deze exceptie onderstelt een nieuwe vordering die geheel overeenstemt met een vroegere vordering. Dat betekent dat beide vorderingen dezelfde partijen betreffen, dezelfde zaak tot voorwerp hebben en op dezelfde oorzaak berusten (Art. 23 Ger.W.). De vereiste dat beide

---

²⁸ Hoewel ook diverse bijzondere verjaringstermijnen mogelijk zijn, vgl. artt. 2265-2278 B.W.

²⁹ Reëel bezit impliceert een corporeel en een intentioneel element. Het *corpus* van het bezit impliceert dat de bezitter materiële daden stelt die ook een eigenaar zou stellen. De *animus* van het bezit betekent dat de bezitter de bedoeling moet hebben om de zaak voor zich te behouden : hij dient te bezitten *animo proprio*.

³⁰ Deugdelijk bezit is een bezit zonder gebreken; voor een uitgebreid overzicht : VAN NESTE, F., *Zakenrecht*, I, nrs. 270-274.

vorderingen dezelfde oorzaak of grond moeten hebben, impliceert dat wanneer de eerste revindicatie steunde op bijvoorbeeld vondst en de tweede op verjaring, de exceptie niet zal spelen. De wijze van eigendomsverkrijging waarop de revindicatie steunt, moet dus dezelfde zijn. Was de eerste revindicatie geslaagd zonder vermelding van een specifieke verkrijgingswijze, dan is elke latere vordering tot teruggave onmogelijk. Men neemt dan aan dat de eiser al de eerste maal alle mogelijk gronden van eigendomsverkrijging heeft ingeroepen.

V. GOEDEREN VATBAAR VOOR REVINDICATIE

A. ONROERENDE GOEDEREN

30. De revindicatie heeft traditioneel materiële onroerende goederen tot voorwerp. Enerzijds omdat aan vele roerende goederen een bijzondere bezitsbescherming wordt geboden die een revindicatie meestal onmogelijk zal maken (*infra*). Anderzijds omdat onroerende goederen welbepaalde, duidelijk identificeerbare en immobiele goederen zijn die derhalve relatief gemakkelijk kunnen worden gevolgd en gecontroleerd. DE PAGE merkt echter wel op dat men bij de revindicatie van een onroerend goed duidelijk de grenzen van dat goed moet aanduiden : het voorwerp van de revindicatie moet immers duidelijk zijn³¹. Deze opmerking is relevant. Men denke aan roerende goederen die aan het oorspronkelijk onroerend goed blijvend werden verbonden of tot de dienst of exploitatie ervan werden bestemd. De revindicatie zal zich ook tot deze onroerende goederen door bestemming uitstrekken³². Vanzelfsprekend zal telkens moeten worden nagegaan of de goederen wel vatbaar zijn voor private toeëigening (*supra*).

---

³¹ De PAGE, H., *Traité*, VI, nr. 123.

³² Het kan enkel gaan om roerende goederen die de *eigenaar* van het onroerend goed aan het erf verbonden heeft. Roerende goederen die, na het feitelijk bezitsverlies van de eigenaar, door de derde-houder werden aangebracht of bestemd, zullen niet onroerend door bestemming geworden zijn en zullen derhalve niet het voorwerp van een revindicatie kunnen uitmaken.

B. ROERENDE GOEDEREN

1. Specieszaken

a. Algemeen

31. Roerende goederen vertonen een grote diversiteit en zijn erg evolutiegebonden. De vooruitgang van wetenschap en techniek brengt voortdurend nieuwe goederen met zich mee. Men denke hier bijvoorbeeld aan de zgn. microgoederen (bacteriën, computergegevens) en de zgn. macrogoederen (boorplatformen, oorlogsbodems). Derhalve bestaat een massa aan (nieuwe) roerende goederen. Zij zijn ongetwijfeld de belangrijkste goederen van onze moderne samenleving. Niettemin is hun zakenrechtelijke statuut niet erg ontwikkeld. Het Burgerlijk Wetboek spreekt niet over eigendom van roerende goederen, wel over het bezit ervan (artt. 1141 en 2279-2280 B.W.).

Gezien hun mobiel karakter, is het bezit van roerende goederen belangrijk en is het bezit vaak de enige indicatie voor de eigendom ervan. Daarom ook wordt de bezitter van roerende goederen door het recht beschermd.

b. De revindicatie van specieszaken bedoeld in de artikelen 2279 - 2280 B.W.

* Omschrijving

32. Art. 2279 eerste lid B.W. dat poneert dat het bezit geldt als titel van eigendom, heeft traditioneel een dubbele functie. Enerzijds is het bezit een wijze van eigendomsverkrijging (materieelrechtelijke functie), anderzijds creëert bezit een vermoeden van eigendom (bewijsrechtelijke functie) van roerende goederen. Bij revindicatie is vooral deze laatste functie van belang³³.

* *Roerende goederen bedoeld door de artikelen 2279-2280 B.W.*

33. Alleen roerende goederen die worden overgedragen zonder dat de verkrijger ervan er de oorsprong van nagaat, die men verwerft zonder nader onderzoek, vallen onder het toepassingsgebied van de artikelen 2279-2280 B.W.³⁴ :

---

³³ Voor Frankrijk : MALAURIE, P. en AYNES, L., *o.c.*, nrs. 570-589; MARTY, G. en RAYNAUD, P., *o.c.*, nrs. 392-405.

³⁴ Cfr. VAN NESTE, F., *Zakenrecht*, I, nr. 266.

- a. Goederen voor dagelijks gebruik (*ut singuli*) en ook zaken die door incorporatie of bestemming onroerend zijn geweest, maar opnieuw roerend zijn geworden.
- b. Zakelijke rechten die materiële roerende goederen tot voorwerp hebben, toonderpapieren (*infra*), blanco geëndosseerde orderpapieren en bankbiljetten (*infra*).
- c. Manuscripten, kunstvoorwerpen, verzamelobjecten en industriële modellen.

34. Kortom, de meeste materiële, welbepaalde roerende goederen, vallen onder toepassing van de artikelen 2279-2280 B.W., voor zover ze voor private toeëigening vatbaar zijn (*supra*).

* *Bezitsbescherming van goederen bedoeld door de artikelen 2279-2280 B.W.*

De betekenis van de term "bezit"

35. Het bezit van roerende goederen, zoals bedoeld door artikel 2279 eerste lid B.W., scheidt een wettelijk vermoeden *juris tantum* dat de bezitter ook de eigenaar is van die zaak. Dit eigendomsvermoeden is echter maar werkzaam als het bezit aan bepaalde voorwaarden voldoet.

36. Het moet gaan om een reëel bezit, zonder gebreken. Bovendien moet de derde-bezitter te goeder trouw zijn. Deze laatste voorwaarde werd onder invloed van rechtspraak en rechtsleer aan de algemene bezitsvoorwaarden toegevoegd. Derhalve moet de bezitter te goeder trouw ervan overtuigd zijn de zaak van de eigenaar te hebben verkregen en moet hij zich derhalve gerechtigd zien om zich als eigenaar te gedragen (verschoonbare dwaling)³⁵. Goede trouw moet aanwezig zijn op het moment van de verkrijging³⁶, later opkomende kwade trouw schaadst niet. Goede trouw wordt vermoed, kwade trouw moet worden bewezen.

Revindicatie binnen de artikelen 2279-2280 B.W. bij vrijwillig bezitsverlies

37. In het algemeen zal revindicatie mogelijk zijn in alle gevallen waarin het eigendomsvermoeden van artikel 2279 eerste lid B.W. niet kan spelen, namelijk wanneer aan de vereisten van het bezit niet werd voldaan of

---

³⁵ Voor een toepassing : Antwerpen, 3 april 1989, *Rev.Not.*, 1989, 578; Luik, 21 februari 1990, *J.L.M.B.*, 1990, 632.

³⁶ Dit is, praktisch gezien, het moment van feitelijke inbezitting van de zaak.

wanneer de derde-bezitter niet te goeder trouw was. De eigenaar zal dus eerst het eigendomsvermoeden moeten doorprikken³⁷.

Vervolgens zal de eigenaar het bestaan van zijn eigen recht moeten aantonen. Vaak zal dit niet zo moeilijk zijn, als hij kan bewijzen dat hijzelf bezitter is (geweest). In dat geval speelt het eigendomsvermoeden immers in zijn voordeel³⁸.

38. In deze paragraaf behandelen we bovendien in het bijzonder de hypothese van het vrijwillig bezitsverlies, d.w.z. dat de eigenaar bewust de zaak uit handen heeft gegeven, meestal op basis van een contract met de debiteur. Vanzelfsprekend wordt de revindicatiemogelijkheid van de eigenaar in dit geval gedetermineerd door de termen van het contract. Zolang het contract geldig blijft bestaan, kan hij niet revindiceren. Bovendien kan de debiteurhouder bij vrijwillig bezitsverlies nooit gebruik maken van het eigendomsvermoeden omdat hij niet kan voldoen aan de vereiste van het bezit te goeder trouw. Ten aanzien van de eigenaar is hij immers slechts een detentor van de zaak.

Artikel 2279 eerste lid B.W. kan dus enkel toepassing kennen in het voordeel van de verdere verkrijger van de zaak, die ze, per definitie, *a non domino* heeft verkregen³⁹, op voorwaarde dat hij voldoet aan de bezitsvereisten van artikel 2279 B.W. (*supra*). In dat geval zal een succesvolle revindicatie niet mogelijk zijn, als ten minste de derde zich op artikel 2279 B.W. beroept.

Revindicatie binnen de artikelen 2279-2280 B.W. bij onvrijwillig bezitsverlies

39. In dit geval gaat het om de situatie waarbij de eigenaar zijn zaak ongewild is kwijtgeraakt : de zaak is hem ontstolen of hij is ze verloren. Vraag is nu of hij de zaak kan terugvorderen van de persoon bij wie ze zich bevindt.

Artikel 2279 tweede lid B.W. bepaalt dat de eigenaar de gestolen of verloren zaak kan revindiceren van elke actuele bezitter, gedurende drie jaar, te rekenen van de dag dat de diefstal of het verlies heeft plaatsgehad, eventueel mits vergoeding van de derde-bezitter⁴⁰.

---

³⁷ Cass., 9 maart 1992, *R.W.*, 1991-92, 1466; Luik, 14 oktober 1992, *Jur.Liège*, 1989, 77, met noot HANSENNE; voor een toepassing : Rb. Luik, 23 oktober 1989, *J.L.M.B.*, 1990, 519.

³⁸ Zie meer uitgebreid hierover, *supra* nrs. 16-21.

³⁹ Voor Frankrijk : CHABAS, F., *Biens - Droit de propriété et ses démembrements*, in *Leçons de droit civil*, MAZEAUD, H., MAZEAUD, L., MAZEAUD, J. en CHABAS, F., Parijs, Editions Montchrestien, 1989, nr. 1525.

⁴⁰ Namelijk in de gevallen, voorzien in art. 2280 B.W.

40. Voor de toepassing van artikel 2279 tweede lid B.W. in hoofde van de derde-bezitter, is een reëel en deugdelijk bezit, te goeder trouw vereist. Is derhalve de bezitter te kwader trouw, dan zal hij zich niet op artikel 2279 tweede lid B.W. kunnen beroepen en zal hij ten hoogste -en zelfs niet noodzakelijk- de eigendom kunnen verkrijgen door de werking van de dertigjarige verjaring. In het geval van kwade trouw is revindicatie dus -minstens- gedurende dertig jaar mogelijk.

41. Is het bezit daarentegen te goeder trouw, dan wordt de revindicatie-mogelijkheid van de eigenaar beperkt tot drie jaar. De bescherming van het *in se* eeuwigdurende eigendomsrecht wordt derhalve beperkt. Eventueel zal de eigenaar de prijs moeten betalen die de uitgewonnen derde zelf voor de zaak had betaald (art. 2280 B.W.).

De revindicant moet bewijzen dat hij de zaak, voor het bezitsverlies, zelf in bezit had, dat hij *rechten* kan doen gelden op de zaak, dat er diefstal of verlies is geschied en dat sindsdien nog geen drie jaar verlopen zijn. Hij moet in dit geval niet aantonen dat hij effectief eigenaar is van de zaak.

c. De revindicatie van andere specieszaken

42. Het gros van de welbepaalde, materiële roerende goederen valt onder het toepassingsgebied van de artikelen 2279-2280 B.W. en de bezitter ervan kan desgevallend genieten van de beschermingsregimes die aan zijn bezit worden geboden.

Andere welbepaalde, materiële roerende goederen, die niet door voormelde artikelen worden bedoeld -men denke bijvoorbeeld aan waardepapieren op naam- kunnen dan ook niet van deze bezitsbescherming genieten en zijn dus onbeperkt revindiceerbaar en dit volgens de algemene (bewijs)regelen zoals *supra* (nrs. 16-29) uiteengezet.

2. De revindicatie van soortzaken in het algemeen

43. Hierboven werd reeds besproken dat revindicatie principieel onderstelt dat de revindicant zijn eigendomsrecht bewijst. Zulks is niet altijd eenvoudig, zelfs niet bij welbepaalde, materiële goederen. Bij soortzaken komt daar nog een moeilijkheid bij : soortzaken zijn van die aard dat zij onderling perfect vervangbaar zijn. Vaak worden zij verhandeld bij maat, gewicht of getal (bijv. stookolie, graan of ijzer). Hun onderlinge verwisselbaarheid maakt dat het eigendomsrecht er moeilijk vat op krijgt. Hoe bewijst men immers dat men eigenaar is van bijvoorbeeld tien ton graan, dat zich intussen bij een derde bevindt en zich vermengd heeft met ander

graan van hetzelfde soort? De revindicatie beschermt, als zakelijke vordering, de zaak zelf, niet haar waarde of surrogaat⁴¹.

44. Het zal er derhalve op aankomen te bewijzen welke (soort)zaken de eigenaar toebehoren. Vandaar zal een revindicatie maar mogelijk zijn bij soortzaken die duidelijk geïndividualiseerd en afgescheiden zijn⁴², wat van deze goederen eigenlijk specieszaken maakt⁴³. Is revindicatie bij soortzaken toch mogelijk, dan volgt zij de algemene regelen (*supra*, nrs. 16-29).

Niettemin zal aan deze vereiste van welbepaaldheid niet altijd gemakkelijk voldaan kunnen worden. Denken we maar aan computergegevens, bacteriën of energie.

3. De revindicatie van geld

a. Chartaal geld

* *Begripsomschrijving*

45. Wie er een goed juridisch woordenboek op naslaat, leest dat met chartaal geld wordt bedoeld: "geld bestaande uit bankbiljetten, munten of muntbiljetten, in tegenstelling tot het girale geld"⁴⁴. Chartaal en giraal geld (*infra*) zijn dus twee tegengestelde categorieën. Uit bovenstaande omschrijving volgt dat chartaal geld dus in elk geval materiële goederen betreft. Gezien chartaal geld een betaalmiddel is en dus vlot van hand tot hand gaat, is het ook een roerend goed. Bovendien is het een (juridisch) verbruikbaar en onderling vervangbaar goed⁴⁵. Geld is derhalve een soortzaak bij uitstek.

* *Revindicatie van chartaal geld*

46. (Chartaal) geld is een soortzaak. Men zou derhalve voor de revindicatie ervan, de regeling die *supra* voor soortzaken in het algemeen werd besproken, kunnen overnemen. Zo komt men tot de algemene regel dat geld revindi-ceerbaar is, indien het een welbepaalde, duidelijk

---

⁴¹ Behalve bijv. bij verbruiklening, waar uit de aard van de rechtsfiguur zelf, de zaken nog onmogelijk dezelfde kunnen zijn als bij aanvang van het contract.

⁴² Cfr. MALAURIE, M., *o.c.*, 84-94.

⁴³ Denken we bijv. aan een vat ruwe olie met een individueel registratienummer.

⁴⁴ ALGRA, N.E. en GOKKEL, H.R.M., *Fockema Andreae's juridisch woordenboek*, Alphen aan den Rijn, Samson H.D. Tjeenk Willink, 1990, v° chartaal.

⁴⁵ CARBONNIER, J., *Droit civil - 3 : les biens*, Parijs, Presses Universitaires de France, 1988, 41.

identificeerbare entiteit uitmaakt⁴⁶. Deze stelling wordt *infra* (nr. 48) uitgewerkt.

47. Vooreerst echter verdient het de aanbeveling om in te gaan op artikel 2279 derde lid B.W.. Deze bepaling stelt dat bankbiljetten van de Nationale Bank niet kunnen worden gerevindiceerd op grond van de (*supra* besproken) regelen uit de artikelen 2279-2280 B.W. Hoewel bankbiljetten toonderpapieren zijn en in beginsel onder toepassing van artikel 2279 B.W. vallen, maakt de wet een uitzondering voor deze van de Nationale Bank van België, ten minste indien de bezitter te goeder trouw is. Revindicatie is hier dus wel mogelijk bij een bezit te kwader trouw, als ten minste de revindicatie voldoet aan de (andere) bezitsvereisten van de artikelen 2279-2280 B.W.⁴⁷ (*supra*, nrs. 40-41).

We moeten dus aannemen dat alle vormen van geld, voor zover zij geen bankbiljetten van de Nationale Bank zijn die te goeder trouw in bezit zijn, voorwerp van revindicatie kunnen uitmaken volgens de regelen in de artikelen 2279-2280 B.W.⁴⁸. Er worde ten slotte op gewezen dat muntstukken in omloop, niet vallen onder de uitzondering van artikel 2279 derde lid B.W., gezien zij worden uitgegeven door de Koninklijke Munt van België.

48. Revindicatie zal, zelfs wanneer rekening wordt gehouden met artikel 2279 derde lid B.W., voor geld enkel kunnen slagen, als men bovendien kan aantonen dat men rechten heeft op dat welbepaald geld(bedrag). Bij chartaal geld is dit bewijs moeilijk : *money has no earmark*. Chartaal geld is zo vlot verhandelbaar en onderling vervangbaar, dat het quasi onmogelijk is om na te gaan welke bankbiljetten of muntstukken ooit aan een welbepaald iemand hebben toebehoord. Toch kan men zich situaties indenken waarin een geldbedrag voldoende individualiseerbaar is. Denken we aan een bepaald chartaal geldbedrag in een bankkluis op naam of aan een verzegelde geldkoffer.

Bovendien moet het gaan om bankbiljetten of muntstukken in omloop. Deze die uit de omloop zijn genomen, kunnen desgevallend als verzamelobject worden gezien, wat van deze muntstukken of bankbiljetten welbepaalde, materiële roerende goederen maakt, die volkomen onder de bescherming van de artikelen 2279-2280 B.W. kunnen vallen.

---

⁴⁶ Bergen, 6 september 1976, *R.Rég.Dr.*, 1979, 729; Rb. Antwerpen, 23 januari 1990, *R.W.*, 1989-90, 1268.

⁴⁷ Vgl. HEYVAERT, A., "Bezit geeft verscheidene titels", *T.P.R.*, 1983, nr. 23-26.

⁴⁸ Cass., 30 oktober 1947, *A.C.*, 1947, 341.

b. Giraal geld⁴⁹

* *Onderscheid met chartaal geld*

49. *Chartaal* geld betreft bankbiljetten en muntstukken, i.e. materiële, roerende goederen. Betaling bij middel van chartaal geld gebeurt door een overdracht van hand tot hand, zonder formaliteiten.

Vraag is nu of ook rekeningtegoeden, *giraal* geld dus, materiële en roerende goederen zijn. Zonder twijfel is giraal geld een materieel goed. Het rekeningtegoed wordt immers vertegenwoordigd door tekens, door symbolen op *c.q.* een computerscherm, een magneetband, een harddisk of een rekeninguittreksel. Hoewel deze tekens fysiek minder tastbaar zijn, zijn ze in elk geval duidelijk waarneembaar en identificeerbaar. Betaling bij middel van giraal geld gebeurt door een verschrijving van de betreffende tekens van de ene computergeheugenruimte naar de andere (*par un jeu d'écritures*⁵⁰). Een girale betaling onderstelt dus telkens de tussenkomst van de moderne informatica. Gezien het verplaatsbaar karakter van girale geldtekens, is giraal geld zonder twijfel ook een roerend goed.

Giraal geld is een materieel, roerend goed en een soortzaak bovendien. Deze kwalificatie is van belang bij de bepaling van de voorwaarden voor de revindicatie ervan (*infra*).

* *Juridische kwalificatie van giraal geld*

50. In voetnoot nummer 49 werd reeds aangehaald dat, in het Belgische recht ten minste, het verplaatsen van giraal geld wordt beschouwd als een

---

⁴⁹ De Belgische rechtsleer aanziet giraal geld, bijvoorbeeld een bankrekening, traditioneel als een schuldvordering van de rekeninghouder op de bankier. Het verplaatsen van giraal geld wordt dan ook beschouwd als een overdracht van schuldvorderingen, met alle implicaties vandien, ondermeer met betrekking tot de tegenstelbaarheid van die overdracht aan derden.

Deze uiteenzetting volgt een ander uitgangspunt dat hieronder verder wordt uiteengezet. Deze andere stelling maakt in de Franse rechtsleer en rechtspraak opgang en, zoals hieronder zal worden geargumenteed, is er reden om -ook in de Belgische doctrine- hierbij aan te sluiten.

Een bijzonder uitgebreide en degelijke bespreking van de problematiek rond giraal geld vindt men bij : DE CLERCQ, G., *De betaling en de girale technieken van geldoverdracht*, III dln., Proefschrift tot het behalen van de wettelijke graad van Doctor in de Rechten, K.U.Leuven, 1986.

⁵⁰ RIVES-LANGE, J.-L., "La monnaie scripturale", in *Etudes de droit commercial à la mémoire de Henry Cabrillac*, Parijs, Librairies Techniques, 1968, 405-410.

overdracht van schuldvorderingen, met alle implicaties vandien, ondermeer met betrekking tot de tegenstelbaarheid van die overdracht aan derden⁵¹.

51. Er is echter meer. Rekeningtegoeden vormen geen loutere schuldvordering tegenover de bankier. Giraal geld is wel degelijk geld. Rekening-tegoeden kunnen voor een volwaardig betaalmiddel doorgaan : ze zijn vlot verplaatsbaar zonder veel formaliteiten. Derhalve is het verplaatsen van rekeningtegoeden geen loutere overdracht van schuldvorderingen, maar een effectieve betaling via de techniek van het debiteren en crediteren van rekeningen⁵².

Aanvaarden dat een rekeningtegoed geld is en niet louter een schuldvordering op de bankier, roept heel wat vragen op met betrekking tot de juridische implicaties van deze stelling. Zo kan men zich afvragen of de blokkering tot zekerheid van een rekening dan nog wel de inpandgeving van een schuldvordering is, of eerder de betaling van een geldsom tot zekerheid⁵³.

* *Hoe gebeurt een girale betaling en wanneer gebeurt de eigendomsoverdracht?* ⁵⁴

52. Elke betaling, zowel een chartale als een girale, impliceert een voorafgaandelijke wilsbeslissing van de opdrachtgever. Zo zal het invullen en ondertekenen van een overschrijvingsformulier deze wilsbeslissing uitdrukken, maar deze handelingen zullen nog geen betaling verrichten. Girale betaling vindt pas plaats bij de effectieve overgang van de tekens die het rekeningtegoed vertegenwoordigen, van de ene rekening naar de andere. Deze overgang van tekens is de wijze van *traditio* voor giraal geld. De verschrijving van de tekens van de ene rekening naar de andere, impliceert de debitering van de rekening van de opdrachtgever en de creditering van de rekening van de begunstigde.

53. De debitering van de rekening van de opdrachtgever impliceert dat het (girale) geld (definitief) uit zijn vermogen verdwijnt. Zolang de tekens

---

⁵¹ Voor de nieuwe regeling en evoluties terzake : DIRIX, E., "De vormvrije cessie", *R.W.*, 1994-95, 137-145.

⁵² CABRILLAC, M., "Les sûretés conventionnelles sur l'argent", in *Les activités et les biens de l'entreprise : melanges offerts à Jean Derruppé*, Parijs, Joly, 1991, 338, nr. 18.

⁵³ Cfr. DIRIX, E., "Verhaalsrechten op schuldvorderingen", in *Zekerheden en Executierecht Actuele Problemen*, Referatenbundel studienamiddag, Leuven, 19 november 1993, nr. 15; voor Frankrijk : MARTIN, D., "Des techniques d'affectation en garantie des soldes de comptes bancaires", *D.*, 1987, chron., 229-233.

⁵⁴ RIVES-LANGE, J.-L., *o.c.*, nrs. 10-20.

derhalve niet op zijn debetrekking werden ingeschreven, blijven zij deel uitmaken van zijn vermogen, zelfs al heeft hij *c.q.* zijn schuldvoordering jegens de bankier al overgedragen. Is debitering nog niet gebeurd, dan behoudt de opdrachtgever al zijn eigenaarsbevoegdheden. Hij kan zijn opdracht nog steeds annuleren en zijn schuldeisers kunnen zich nog steeds op zijn rekeningtegoeden verhalen.

Vanaf de debitering van zijn rekening, verliest de opdrachtgever de eigendom van de ingeschreven tekens en gaat de eigendom over op de begunstigde, als het ten minste de bedoeling van partijen was om de eigendom van de gelden over te dragen (cfr. *infra*, nrs. 55-56).

54. Hoewel de begunstigde meestal eigenaar zal worden zijn van het girale geldbedrag vanaf de debitering van de rekening van de opdrachtgever, zal effectieve betaling pas plaatsvinden op het moment van de creditering van de rekening van de begunstigde⁵⁵. Vóór de creditering is de begunstigde wel schuldeiser, heeft hij derhalve een recht, maar geen geld. Het situeren van het moment van betaling bij de creditering, is evident. Immers, pas op dat ogenblik gaan de tekens die het girale geldbedrag vertegenwoordigen effectief over op de (rekening van de) begunstigde en kan hij erover beschikken.

* *Eigendom en revindicatie van giraal geld*

55. Diverse problemen kunnen zich stellen met betrekking tot het eigendomsrecht op girale geldmiddelen. Hierboven omschreven we reeds dat eigendomsoverdracht van giraal geld plaatsvindt bij het debiteren van de rekening van de opdrachtgever, ten minste als het *a priori* de bedoeling van partijen was om de eigendom over te dragen.

Inderdaad, men kan aannemen dat het plaatsen van chartaal geld of het verplaatsen van giraal geld op andermans rekening, geen afbreuk doet aan het eigendomsrecht van de opdrachtgever over die gelden⁵⁶. Hij die geld op andermans rekening deponeerde of naar die rekening liet overschrijven, blijft er in principe eigenaar van.

Of de eigendom dan werkelijk overgaat, zal afhangen van de onderlinge rechtsverhouding tussen opdrachtgever en begunstigde. Zo zal de eigendom van de gelden overgaan als tussen partijen bijv. een koopovereenkomst werd gesloten en de creditering van de rekening van de verkoper dient als betaling van de koopprijs.

---

⁵⁵ Hof Nancy, 27 juli 1921, *Gaz.Pal.*, 1921, I, 371; Hof Parijs, 20 februari 1935, *Gaz.Pal.*, 1935, I, 762.

⁵⁶ Voor een toepassing : Rb. Turnhout, 12 oktober 1987, *T.B.B.R.*, 1989, 78-79.

Anders is het gesteld met bijvoorbeeld kwaliteitsrekeningen⁵⁷, waarbij de gestorte gelden geen eigendom worden van de rekeninghouder. Immers, het is niet de bedoeling van de storter dat hij aan de rekeninghouder zijn eigendomsrecht zou overdragen. De rekeninghouder (bijv. de advocaat in het geval van een derdenrekening) is slechts een gekwalificeerde houder van het gestorte kapitaal. Het is de eigenlijke begunstigde (bijv. de in het gelijk gestelde wederpartij) die eigenaar wordt van de rekeningtegoeden op het moment dat de gelden worden gedebiteerd bij de opdrachtgever, gezien dat de oorspronkelijke bedoeling van de transactie was. Degene die opdracht gaf tot overschrijving naar de kwaliteitsrekening zal derhalve zijn eigendomsrecht verliezen vanaf de debitering en zal pas betaald hebben wanneer het doelvermogen effectief wordt begunstigd. De plaatsing van de gelden op de kwaliteitsrekening maakt dus slechts een (overbodige?) tussenstap uit.

Nog anders is het geval van bijvoorbeeld een huurwaarborgrekening, uitsluitend geopend op naam van de verhuurder. De debitering van de rekening van de huurder, realiseert hier zelfs geen eigendomsoverdracht. Dat is immers niet de bedoeling. De waarborg moet immers -in principe- worden teruggegeven bij het einde van de huur en de verhuurder verkrijgt enkel een voorrecht⁵⁸ op de waarborgrekening, wat op zich al aanduidt dat hij er geen eigenaar kan van zijn.

56. Revindicatie van giraal geld blijft dus mogelijk zolang de opdrachtgever eigenaar is van de rekeningtegoeden, i.e. tot wanneer zijn rekening wordt gedebiteerd. Gezien ook giraal geld een soortzaak is en in dat opzicht volkomen overeenstemt met chartaal geld, moeten voor de revindicatie ervan dezelfde regelen worden toegepast als bij de revindicatie van chartaal geld (*supra*, nrs. 47-48). Aan de vereiste van het individualiseerbaar karakter zal ook bij giraal geld vaak moeilijk kunnen worden voldaan als dit geld zich intussen in het vermogen van een derde bevindt en vermenging heeft plaatsgevonden. Opnieuw echter mag principieel niet worden uitgesloten dat een rekeningtegoed een voldoende individualiseerbaar karakter vertoont en dat revindicatie derhalve mogelijk is.

57. Hieronder wordt nog uitgebreid ingegaan op de revindicatie van bijzondere soorten van roerende goederen, zoals bijvoorbeeld goederen in consignatie, geleasde goederen, verhuurde en in bewaring gegeven goederen.

---

⁵⁷ Cfr. DIRIX, E., "Actuele trends in de zakelijke zekerheidsrechten", in *Het zakenrecht, absoluut niet een rustig bezit*, POSTUNIVERSITAIRE CYCLUS WILLY DELVA (ed.), Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1992, nrs. 11-13 (hierna verkort geciteerd als : DIRIX, E., *Actuele trends*).

⁵⁸ Vgl. art. 10, tweede lid Woninghuurwet.

4. Immateriële goederen

a. Algemeen

58. Hierboven (nrs. 6, 7 en 13) werden reeds de redenen aangegeven waarom onlichamelijke goederen niet vatbaar zijn voor revindicatie : hun band met de fysieke werkelijkheid is te klein en hun abstractie te groot, om door (eender welke) zakelijke vordering te kunnen worden gevolgd. Eigendom op zulke goederen is, in eigenlijke zin genomen, onmogelijk⁵⁹.

b. Revindicatie met toepassing van de artikelen 2279-2280 B.W.

59. Artikel 2279 B.W. is wel van toepassing op toonderpapieren en blanco geëndosseerde orderpapieren. Deze goederen zijn wel immaterieel van oorsprong, maar de schuldvordering die zij omvatten, ligt gevat in de titel zelf, zodat de titel volstaat om de schuld te innen. Derhalve gaat het eigenlijk om materiële roerende goederen met immateriële oorsprong. Artikel 2279 B.W. zal hierop van toepassing zijn als aan de toepassingsvoorwaarden ervan werd voldaan (*supra*).

c. Revindicatie buiten de artikelen 2279-2280 B.W.

60. Voor alle andere immateriële goederen dan de waardepapieren waarvan de schuldvordering in de titel zelf is geïncorporeerd (dus alle eigenlijke schuldvorderingen), is artikel 2279 B.W. niet van toepassing, gezien het niet gaat om materiële roerende goederen⁶⁰.

In zoverre de schuldvordering zich niet op een of andere wijze in een titel heeft geïncorporeerd, is zij niet vatbaar voor revindicatie, mede gezien zij niet echt een eigenaar heeft, maar slechts een gekwalificeerde houder. Is zij wel geïncorporeerd, dan zal zij aan een roerende zaak gehecht zijn en derhalve onder toepassing vallen van de artikelen 2279-2280 B.W. De gevallen van revindicatie van geïncorporeerde immateriële goederen *buiten* de artikelen 2279-2280 B.W., zijn dan ook veeleer denkbeeldig te noemen.

d. De bijzondere bescherming van sommige toonderpapieren⁶¹

61. Hierboven werd reeds gehandeld over de bescherming van het bezit van toonderpapieren, op grond van de algemene regelen van artikelen 2279-

---

⁵⁹ Cfr. CARBONNIER, J., *o.c.*, 373-375.

⁶⁰ Voor een toepassing : Brussel, 25 november 1991, *Pas.*, 1991, II, 209.

⁶¹ Voor Frankrijk : Decreet van 11 januari 1956; cfr. CHABAS, J., *o.c.*, nrs. 1559-1564; MARTY, G. en RAYNAUD, P., *o.c.*, nr. 399.

2280 B.W. Immers, ook toonderpapieren zijn materiële roerende goederen die onder het toepassingsveld van deze artikelen vallen. Echter, ingeval van onvrijwillig bezitsverlies, is het gemene recht van artikel 2279 B.W. niet altijd voldoende om de rechten van de eigenaar te vrijwaren. Mede om die reden worden (sommige) toonderpapieren op bijzondere wijze beschermd, met name door de bepalingen van de Wet van 24 juli 1921⁶². Er weze benadrukt dat de Wet van 1921 de beschermingsregelen van de artikelen 2279-2280 B.W. niet opheft, maar aanvult met betrekking tot toonderpapieren. Hierna zal worden ingegaan op de toepassingsvoorwaarden van deze bijzondere beschermingstechniek.

* *Onvrijwillige buitenbezitstelling*

63. De wet beschermt de eigenaar in alle gevallen van ongewilde buitenbezitstelling, i.e. alle omstandigheden waarin de eigenaar buiten bezit is gesteld van zijn titels, zonder dat zelf te willen. Deze omschrijving laat ruimte voor een groot materieel toepassingsveld. Inderdaad, zowel situaties als diefstal, brand, verlies, misbruik van vertrouwen, oplichting, vernieling en vervalsing van titels kunnen worden gezien als gevallen van buitenbezitstelling. De wet is ook van toepassing indien de buitenbezitstelling in het buitenland is gebeurd. Wel moet men het onvrijwillig karakter van het bezitsverlies aantonen.

* *Beschermde goederen*

64. De Wet van 1921 beschermt toonderpapieren die roerende waarden zijn, i.e. voornamelijk obligaties en aandelen, alsook de coupons die aan deze titels zijn gehecht. Een aantal andere titels zijn ook onderworpen aan de Wet van 1921, maar genieten van een bijzonder regime met betrekking tot hun terugvordering. Het gaat hier ondermeer om titels bekleed met Staatswaarborg, obligaties uitgegeven door het Gemeentekrediet, door de Belgische gemeenten en bepaalde titels van de N.M.B.S. Uitdrukkelijk uitgesloten van het toepassingsgebied van de Wet van 1921 zijn ondermeer bankbriefjes en cheques, wisselbrieven, cognossementen, verzekeringspolissen en loterij-biljetten. Ook vreemde waarden zijn in beginsel onderworpen aan de Wet van 1921.

---

⁶² Wet van 24 juli 1921 op de ongewilde buitenbezitstelling van de titels aan toonder, B.S., 10 augustus 1921.

* *Beschermde personen*

65. De Wet van 1921 beschermt vooreerst de eigenaar, maar ook de vruchtgebruiker, de pandhoudende schuldeiser, de bezitter die de titels verkregen had binnen de drie jaar na het verlies of de diefstal, de houder en de vreemdeling, voor zover zij -vanzelfsprekend- voldoen aan de andere toepassingsvoorwaarden van de Wet.

* *Beschermingstechniek*

66. De bijzondere bescherming die de Wet van 1921 biedt, ligt in het verzet dat de door de Wet beschermde personen kunnen aantekenen bij het Nationaal Kantoor voor Roerende Waarden m.b.t. de verhandeling van de titels en de uitoefening van de rechten ervan. Diverse formaliteiten moeten worden gevolgd door degene die buiten bezit werd gesteld.

De gevolgen van het aantekenen van verzet zijn aanzienlijk. Vooreerst heeft het verzet een algemeen beslag onder derden tot gevolg, bovendien impliceert het een betalingsverbod en ten slotte heeft het de nietigheid tot gevolg van handelingen die werden gesteld na de *bekendmaking* van het verzet. Het derdenbeslag houdt, als bewarende maatregel, de omloop van de titels tegen en biedt de eigenaar derhalve de mogelijkheid om ze terug te vorderen. Door de openbaarmaking wordt immers iedereen vermoed kennis te hebben van het verzet, zodat al wie na de bekendmaking van het verzet de titels verkrijgt, vermoed wordt niet te goeder trouw te zijn en zich derhalve niet op de artikelen 2279-2280 B.W. kan beroepen. Het verzet blokkeert derhalve de verhandeling van de titels. Het betalingsverbod impliceert dat alle personen die een met verzet aangetekende titel ontvangen, geen betaling mogen verrichten waartoe desgevallend de titel aanleiding zou kunnen geven. Gebeurt zulks toch, dan is deze betaling niet tegenstelbaar aan degene die het verzet betekende (art. 1242 B.W.). Na bekendmaking van het verzet zijn alle daden van beschikking die ten aanzien van de beschermde titels worden gesteld, nietig ten aanzien van hem die verzet doet, d.w.z. dat deze handelingen hem niet tegenstelbaar zijn⁶³.

67. Concreet heeft het verzet dus tot gevolg dat de beschermde titels worden geblokkeerd. Derhalve kan de eiser gemakkelijker te weten komen waar zijn titels zich bevinden, maar vooral heeft hij betere revindicatiemogelijkheden dan onder het gemene regime van de artikelen 2279-2280 B.W. Zo kan hij zijn titels ook terugvorderen bij oplichting of misbruik van

---

⁶³ Het is dus duidelijk dat vóór de bekendmaking van het verzet, de gemene regelen van artt. 2279-2280 B.W. van toepassing zijn.

vertrouwen en kan hij, voor zover de titels op het moment van het verzet nog terugvorderbaar zijn, revindiceren van elke derde-verkrijger te goeder trouw.

Er worde ten slotte op gewezen dat het verzet slechts een voorlopige toestand inluit. Het aantekenen van verzet impliceert immers niet dat de verzetdoener ook een rechtmatige aanspraak op de titel heeft. Derhalve creëert het verzet slechts een voorlopige situatie en wordt het conflict hierdoor niet ten gronde afgedaan. Ingevalle de titels worden teruggevonden in de handen van een actuele houder, zal -desgevallend- handlichting van het verzet of revindicatie plaatsvinden. Kunnen de titels echter niet worden terug-gevonden (wegens werkelijk verlies of verduistering), dan voorziet de Wet in een geleidelijk verval van de rechten in de verdwenen titels en een terbeschikkingstelling van nieuwe titels aan de gedupeerde.

VI. GEVOLGEN VAN DE REVINDICATIE⁶⁴

A. TERUGGAVE VAN DE ZAAK

1. Teruggave van de zaak zelf en van haar toebehoren

68. Wordt de revindicant door de rechter in het gelijk gesteld, dan moet de verweerder in elk geval de zaak teruggeven, samen met haar eventuele bijhorigheden. De verweerder wordt derhalve uitgewonnen. De revindicant verkrijgt (opnieuw) het bezit van zijn zaak, vrij van alle lasten en erfdienstbaarheden waarmee de verweerder het eventueel had bezwaard. Algemeen gesteld, vervallen alle daden van beheer die de verweerder ten aanzien van de gerevindiceerde zaak had verricht (bijv. toegestane verhueringen). Het effect van een geslaagde revindicatie strekt zich derhalve ook uit tot derden. Zo zal het verhuurde goed dat wordt gerevindiceerd, bevrijd moeten zijn van het verleende huurrecht. De huurder zal derhalve de revindicatie moeten ondergaan en slechts een persoonlijke vordering wegens uitwinning hebben tegenover zijn verhuurder. De verhuurder-verweerder kan dan c.q. op zijn beurt verhaal uitoefenen tegen degene van wie hij de zaak te goeder trouw had verkregen.

In sommige gevallen strekt de vordering tot teruggave echter niet tot een werkelijke teruggave van de zaak, maar tot erkenning van het recht van de eiser. Dit kan het geval zijn bij een revindicatie door een medeëigenaar of een naakte eigenaar.

---

⁶⁴ Cfr. DE PAGE, H., *Traité*, VI, nrs. 140-186; VAN NESTE, F., *Zakenrecht*, I, nrs. 248-253.

Het principe van teruggave impliceert echter dat de zaak zelf nog bestaat. Is dat niet het geval, moet de oplossing desgevallend worden gezocht in de regelen betreffende de zaakvervanging.

2. Vruchten en produkten

a. Principe en onderscheid

69. Het feit dat de eiser-revindicant in het gelijk wordt gesteld, betekent dat de verweerder een tijd lang heeft kunnen genieten over een zaak die hem niet toekwam. Hij heeft dan ook een tijd lang andermans goed economisch kunnen exploiteren. Gezien de zaak hem niet toekomt, heeft hij geen recht op de economische opbrengst ervan. Derhalve zal de terugvordering niet alleen betrekking hebben op de zaak zelf, maar ook op haar vruchten en produkten.

Vruchten zijn de periodieke voortbrengselen die de zaak zelf niet aantasten of uitputten. Men denke hierbij aan zgn. natuurlijke vruchten (bijv. geteelde gewassen) en zogenaamde burgerlijke vruchten of financiële opbrengsten (bijv. huurgelden of intresten). Produkten zijn de niet-periodieke voort-brengselen die de zaak zelf in omvang of in waarde doen verminderen (bijv. delfstoffen, brandhout).

b. Vordering tegen een bezitter te kwader trouw

70. Artikel 549 B.W. poneert het beginsel dat vruchten slechts mogen worden behouden door een bezitter te goeder trouw. Is hij te kwader trouw, dan moet hij alle voortbrengselen (vruchten en produkten) samen met de zaak teruggeven aan de revindicant. De rechter oordeelt soeverein over de kwade trouw van de bezitter. De vruchten en produkten zijn verschuldigd gedurende dertig jaar. Wel kan de bezitter te kwader trouw zich laten vergoeden voor produktiekosten die hij heeft moeten maken.

c. Vordering tegen een bezitter te goeder trouw

71. Is de verweerder echter te goeder trouw, dan mag hij de vruchten behouden. Het gaat hier wel degelijk uitsluitend om de periodieke opbrengsten van de zaak en bovendien enkel om deze die hij verkrijgt tijdens zijn bezit of in de periode waarin hij vermoed wordt het bezit gehad te hebben. De vruchten die eerder zijn ontstaan, komen hem niet toe, en -in principe- evenmin de vruchten die de zaak oplevert na het instellen van de vordering tot teruggave. Wel blijft de vraag open op welk moment de bezitter de vruchten *de facto* verkrijgt. Wellicht zal men moeten kiezen voor de stelling dat de vruchten in zijnen hoofde ontstaan op het moment van hun effectieve afscheiding van de hoofdzaak.

72. De bezitter is te goeder trouw wanneer hij bezit als eigenaar, krachtens een titel van eigendomsoverdracht waarvan hij de gebreken niet kent. Hij houdt op te goeder trouw te zijn zodra die gebreken hem bekend zijn (art. 550 B.W.). De revindicant moet hiervan het bewijs leveren. Voor goede trouw in deze context worden derhalve drie voorwaarden gesteld : het bestaan van een titel van eigendomsoverdracht, een gebrek in die titel en onwetendheid van de bezitter m.b.t. dit gebrek. Niettemin is de aanwezigheid van een titel van eigendomsoverdracht niet onontbeerlijk. Is hij aanwezig, dat wordt de bezitter vermoed te goeder trouw te zijn. Is geen titel voorhanden, dan kan de rechter uit ander elementen nog altijd tot de goede trouw van de bezitter besluiten.

B. VERGOEDING VAN UITGAVEN⁶⁵

73. De revindicant is ertoe gehouden om bepaalde uitgaven die de verweerder met betrekking tot de zaak heeft gedaan, te vergoeden. De vergoedingsplicht is verschillend al naargelang de aard van de verrichte uitgaven.

74. De *noodzakelijke* uitgaven zijn deze die voor het behoud van de zaak onontbeerlijk waren. Het gaat hier om werken tot onderhoud, grove herstellingen (cfr. art. 606 B.W.), belastingen, verzekeringspremies en erelonen van de advocaat bij het verweer tegen een revindicatie. De revindicant moet de totale som terugbetalen, zowel aan een verweerder te goeder als te kwader trouw⁶⁶, zelfs als de verweerder maar een houder was. De vergoedingsplicht blijft ook bestaan als het nut van de uitgave later door toeval verloren zou zijn gegaan.

Nuttige uitgaven zijn deze die niet noodzakelijk waren voor het behoud van de zaak, maar die de zaak een meerwaarde hebben gegeven. De revindicant is ertoe gehouden om de meerwaarde te vergoeden, zowel indien de verweerder te goeder als te kwader trouw was. De meerwaarde wordt bepaald op het moment dat de revindicant zijn zaak terugkrijgt. Met betrekking tot het retentierecht geldt hetzelfde als bij de noodzakelijke uitgaven.

Ten slotte zijn er uitgaven die gebeurd zijn omwille van de *verfraaiing* van het goed. Dergelijke kosten moeten niet worden vergoed door de revindicant, zelfs niet aan een verweerder te goeder trouw. Wel mag deze

---

⁶⁵ Voor Frankrijk : MARTY, G. en RAYNAUD, P., *o.c.*, nrs. 229-230.

⁶⁶ De verweerder te kwader trouw heeft echter geen recht om de zaak terug te houden ten einde betaling te bekomen.

laatste de uitgevoerde werken wegnemen, in zoverre de hoofdzaak hierdoor geen nadeel ondervindt.

VII. FUNCTIES VAN DE REVINDICATIE

A. DE EIGENAAR TOELATEN OM DE ZAAK ECONOMISCH TE EXPLOITEREN

75. De revindicatie strekt ertoe juridische eigendom en feitelijke heerschappij over een zaak (opnieuw) te verenigen. Derhalve laat een geslaagde revindicatie de eigenaar toe om zijn zaak weer economisch te exploiteren en er derhalve de vruchten en produkten van op te strijken. Deze economische ratio ligt vaak aan de basis van een vordering tot teruggave. Dit is evident, gezien het eigendomsrecht maar een praktisch nut heeft indien de zaak de eigenaar iets opbrengt⁶⁷.

B. BETERE POSITIE BIJ LATERE BEWIJSKWESTIES

76. Hierboven werd reeds uitgebreid ingegaan op de voorname functie die het bezit van roerende goederen bekleedt vanuit zakenrechtelijk perspectief. Bezit creëert een eigendomsvermoeden, zodat, wanneer men in een geding wordt geroepen, men geen bewijslast draagt. Het eigendomsvermoeden impliceert derhalve een omkering van de bewijslast : de bezitter moet geen (eigendoms)recht aantonen, het is de revindicant die het bewijs van zijn recht moet leveren.

Gezien de revindicatie eigendom en bezit herenigt, zal de (opnieuw) in het bezit gestelde eigenaar op dit eigendomsvermoeden kunnen steunen bij eventuele latere geschillen. Als bezitter zal hij tegenover de revindicant een passieve houding kunnen aannemen.

C. REVINDICATIE OM TE ONTSNAPPEN AAN DE SAMENLOOP VAN DE SCHULDEISERS

77. Schuldeisers kunnen in principe alleen beslag leggen op goederen die de debiteur toebehoren. Als goederen van derden worden beslagen, dan kunnen zij derhalve hun eigendom revindiceren. Voor de revindicatie gelden ook in deze context de regelen die hierboven *in extenso* werden besproken.

---

⁶⁷ De opbrengst kan liggen in het eigen gebruik van de zaak, in de verhuring ervan, enz.

Hierna worden enkele specifieke gevallen behandeld waarbij de eigenaar de mogelijkheid heeft om zijn zaak te revindiceren, zelfs indien concurrerende rechten van derden bestaan⁶⁸.

78. De *verhuurder* en *bewaargever* kunnen zich tegenover de schuldeisers op hun eigendomsrecht beroepen en derhalve hun goederen opeisen. Hoewel dergelijke vorderingen tot teruggave aanleiding geven tot heel wat casuïstiek⁶⁹, moeten zij in beginsel worden aangenomen. Overeenkomsten van huur en bewaargeving kennen immers slechts persoonlijke rechten toe en de beslagene kan derhalve enkel worden gekwalificeerd als een houder die geen enkel (zakelijk) recht op de betreffende zaak kan doen gelden en evenmin voor bezitter kan doorgaan. Schuldeisers kunnen enkel rechten hebben op goederen die hun debiteur toebehoren.

79. Een probleem stelt zich indien de revindicant goederen van de beslagene heeft *gekocht*, maar deze zich op het moment van het beslag nog steeds in het bezit van de verkoper-beslagene bevinden. De rechtsleer is verdeeld over de vraag of een dergelijke revindicatie moet worden toegelaten. Algemeen kan worden gesteld dat bij een koopovereenkomst, ten aanzien van derden met een conflicterend zakelijk recht, de eigendom pas overgaat bij de levering. Ten aanzien van andere derden zoals de schuldeisers van de verkoper, komt de eigendomsoverdracht tot stand door de loutere wilsovereenstemming van partijen. Derhalve zou, strikt genomen, ook voor beslagleggende schuldeisers deze laatste stelling moeten worden gevolgd en zou revindicatie door de koper-eigenaar mogelijk moeten zijn. In de rechtsleer wordt, mijns inziens terecht, geopperd voor een bescherming van de schuldeisers die beslag hebben gelegd vóór de levering, in de lijn van de bescherming van derden met een conflicterend zakelijk recht⁷⁰. Beslag is weliswaar geen zakelijk recht, maar het verleent wel een recht met zakelijke werking.

80. De rechtsleer is het vrijwel eens over het feit dat het eigendomsrecht van de *leasinggever* op de geleaste goederen, tegenwerpelijk is aan de concurrerende schuldeisers in geval van samenloop⁷¹. Revindicatie is dus ook in hoofde van de leasinggever mogelijk.

---

⁶⁸ Voor een uitgebreider overzicht : DIRIX, E., *Actuele trends*, nrs. 6-10.

⁶⁹ Cfr. DIRIX, E. en BROECKX, K., "Overzicht van rechtspraak. Beslagrecht (1970-'90)", *T.P.R.*, 1991, 178, nr. 191 e.v.

⁷⁰ Cfr. DIRIX, E., *Actuele trends*, nr. 7.

⁷¹ Aangenomen door bijvoorbeeld DE CALUWE, A. en BOGAERT, G., "Eigendomsrecht en leasing", *R.W.*, 1981-82, 2129 e.v.; *Contra* : VANDENBERGHE, H., "Eigendomsvoorbehoud bij leasing", *R.W.*, 1980-81, 2761 e.v.

De eigenaar die goederen aan een handelaar in *consignatie* heeft gegeven, kan deze eveneens revindiceren. Consignatie is een overeenkomst waarbij de ene partij aan een handelaar goederen ter beschikking stelt met het oog op de voortverkoop ervan. De consignatie in eigenlijke zin kan worden gezien als een vorm van bewaargeving met koopoptie. Zolang derhalve de optie niet wordt gelicht vóór het ontstaan van de samenloop, is revindicatie van de geconsigneerde goederen mogelijk. Het weze echter duidelijk dat "consignatie" soms vanuit een ander perspectief wordt gezien. Soms zal men deze rechtsfiguur kwalificeren als een commissie-overeenkomst of als een verkoop onder opschortende voorwaarde⁷². In deze gevallen zal de revindicatiemogelijkheid zoals ze kan worden aangenomen bij consignatie in eigenlijke zin, niet noodzakelijk kunnen worden toegepast.

81. In verband met de revindicatiemogelijkheden van de *onbetaalde verkoper*, dient te worden vermeld dat clausules van eigendomsvoorbehoud in principe niet (meer) tegenwerpelijk zijn na het ontstaan van de samenloop⁷³. Derhalve zal een revindicatie in dat geval principieel onmogelijk zijn. Op de niet-tegenstelbaarheid van eigendomsvoorbehoudsclausules zijn echter een aantal uitzonderingen die maken dat revindicatie vanwege de onbetaalde verkoper in die gevallen wel mogelijk moet zijn.

Zo zal het eigendomsvoorbehoud werkzaam zijn als de verkochte zaak nog niet werd geleverd en de koper derhalve het bezit van de zaak nog niet heeft verkregen. Ook wanneer de zaak wel werd geleverd maar door de verkoper gerevindicteerd werd voor het ontstaan van de samenloop. Zelfs een revindicatie in de verdachte periode van het faillissement is tegenstelbaar aan de boedel, alsook een minnelijke teruggave in die periode. Eigendomsvoorbehoud is tevens tegenstelbaar als dit voorbehoud voortvloeit uit de aard van de overeenkomst zelf (bijv. bij een koop op proef).

D. BILLIJKHEIDSARGUMENT BIJ ONVRIJWILLIG BEZITSVERLIES

82. Op grond van onze opvatting over de functie en de bescherming van de juridische eigendom (*supra*) en op basis van de billijkheid, is het vanzelfsprekend dat, bij onvrijwillig bezitsverlies, de eigenaar opnieuw het bezit van de hem ontstolen of verloren gegane zaken verwerft.

---

⁷² DIRIX, E., *Actuele trends*, nr. 9.

⁷³ Cfr. DE HEMPTINE, R. en RUYFFELAERE, A., "Naar de tegenstelbaarheid van de clause van eigendomsvoorbehoud", in *Jurist en Bedrijf*, Brussel, 1989, 131 e.v.; voor een toepassing : Kh. Verviers, 7 januari 1992, *R.R.D.*, 1992, 443.

APERCU GENERAL

Dans notre système juridique, le droit de propriété est le droit le plus absolu que l'on peut avoir sur un bien. C'est le pouvoir *exclusif* d'une personne sur un bien. Ce pouvoir est reconnu et protégé par le droit. Les droits réels sont protégés de différentes manières. Le moyen le plus efficace est l'action en revendiction. C'est l'action par laquelle une personne, qui se dit être le propriétaire d'un bien, revendique ce bien, se trouvant dans les mains d'une tierce personne (le détenteur).

L'action en revendication nécessite bien évidemment un certain nombre de conditions d'application :

- a. Elle se base sur le *droit de propriété* d'une personne sur un bien.
- b. Elle implique également que ce propriétaire soit *démuni de la détention* du bien, se trouvant dans les mains d'autrui.
- c. Elle a pour but de *réunir* à nouveau la propriété juridique et la détention en restituant le bien au propriétaire.

La réussite de l'action dépendra donc d'un certain nombre de conditions :

- a. La preuve du *droit de propriété* au nom du demandeur.
- b. L'absence de *moyens de défense* de la part du tiers-détenteur, qui pourraient démontrer sa légitime détention.
- c. La *restitution* effective du bien et de ses accessoires.

En principe, l'action en revendication a pour objet des biens matériels, immobiliers. La revendication de biens matériels, mobiliers est également possible, mais bien plus complexe, vu le caractère mobile de ces biens et la protection que fournit l'article 2279 C.C. ("possession vaut titre").

La revendication de biens immatériels n'est point possible : leur abstraction ne permet pas d'action réel.

La réussite de l'action permet au propriétaire de reprendre l'exploitation économique de son bien, et par conséquent le bénéfice de ce bien. Ce ratio économique est à la base de l'action en revendication : c'est tout de même l'utilité du droit de propriété.